

Награђена докторска дисертација

Грађевинско-архитектонски факултет, Универзитет у Нишу

Кандидат: Александра Мирић

Ментор: проф. др Нађа Куртовић Фолић, Универзитет у Новом Саду

Коментор: др Dominique Tardy, директорка истраживачког тима Националног центра за научна истраживања и Школа докторских студија 483, Друштвене науке, Универзитет Лион 2

Чланови менторске комисије: проф. др Горан Јовановић, Универзитет у Нишу, проф. др Петар Митковић, Универзитет у Нишу и проф. др Renaud Robert, Универзитет Бордо 3, Француска

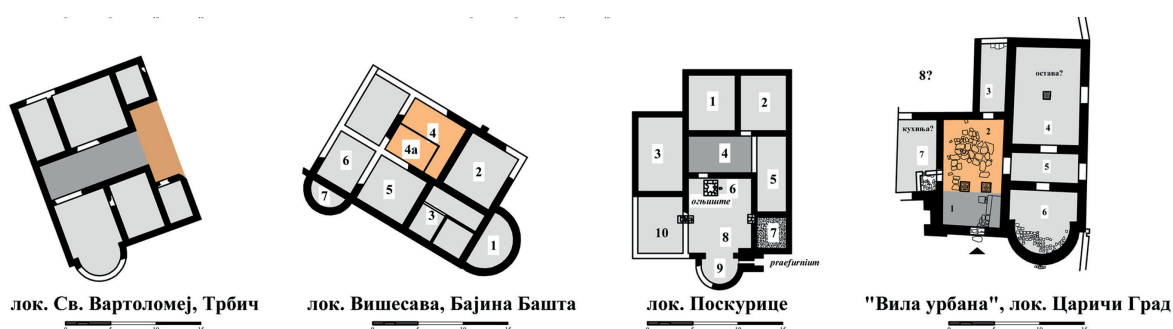
Институт за архитектуру и урбанизам Србије већ више година у јануару месецу додељује Награду „Милорад Мацура“ за најбољу докторску дисертацију одбраћену у претходној школској години. Ову награду за школску 2015/2016. год. добила је др Александра Мирић, дип. инж. арх. – мастер, која је тезу бранила на два факултета – Грађевинско-архитектонском факултету у Нишу и Школи докторских студија Универзитета Лион 2 у Француској. Др Александра Мирић је проучавала веома сложен проблем стамбене архитектуре и стамбене културе у касној антици на подручју данашње Србије и дошла до закључака који су одредили место касноантичке римске стамбене архитектуре овог подручја у укупном архитектонском стваралаштву Римске империје и вредновала је стамбену културу, овде насталу у сложеним друштвеним условима, у односу на друга, географски и историјски различита подручја римске државе. Истраживањем архитектонског стваралаштва и културе становања, др Александра Мирић је значајно унапредила трансдисциплинарну методологију научног рада и тиме несумњиво допринела утврђивању разноврсности стамбене културе различитих подручја огромне територије коју је обухватало Римско царство. Уважавање те разноврсности је једна од главних вредности и тековина античке цивилизације.

Тема дисертације

Стамбена архитектура антике на тлу Србије је релативно касно постала предмет интересовања истраживача. Дуго у сенци монументалних споменика јавне архитектуре, резиденцијални објекти су само повремено били изучавани, углавном у оквиру заштитних ископавања током инфраструктурних радова. Због тога се, са изузетком резиденцијалних објеката елите, о стамбеном програму

архитектуре из периода античког Рима на територији савремене Србије знало веома мало. Чињеница да су многи локалитети истраживани током више деценија, а да о њима јавност веома мало може сазнати из публикованих списа, наводи на закључак да резултати истраживања нису објављивани редовно. Због тога је др Александра Мирић прво обавила веома исцрпан преглед теренске писане, цртане и фото документације. То је чинило полазиште њених даљих истраживања које је обавила паралелно у различитим институцијама и на терену у Србији, као и у Школи докторских студија 483, Друштвене науке Универзитета Лион 2 и у неким другим установама у Француској. Истраживања у Француској су била драгоцена, јер је имала одличне услове да стекне увид у различите облике римске стамбене архитектуре и културе становања.

Докторска дисертација обухвата две велике целине. Прва обухвата теоријску подлогу истраживања, расправу о проблемима терминологије и именовања појединих типова римских стамбених и привредних грађевина, при чему је ауторка консултовала очуване изворне текстове античких аутора. У другом поглављу представљени су географска распрострањеност и степен истражености стамбених грађевина касне антике у Србији, са детаљним освртом на карактеристике локалитета на којима су откривене стамбене структуре и приказом историјата истраживања. Установљена је повезаност објеката стамбене архитектуре са урбаним ткивом и инфраструктурном мрежом саобраћаја, водовода и канализације. Најзначајније је четврто поглавље, у којем се др Александра Мирић бави интерпретацијом и реинтерпретацијом архитектонских карактеристика појединачних стамбених структура. На основу добијених података, у наредном поглављу је изведена типологија стамбених објеката касне антике

Сл.1 Део грађевина са апсидом које су анализирале у дисертацији

Сл. 2 Део грађевина са централним ходником које су анализирани у дисертацији

на територији Србије, систематизованих на основу хронолошког опредељења, економских, друштвених и политичких прилика настајања, положаја у односу на урбано ткиво, намену, геометријске и садржајне карактеристике. У наредним поглављима утврђен је утицај на формирање касноантичког стамбеног програма на територији Србије и приказана је упоредна анализа са укупном стамбеном архитектуром античког Рима. Кроз детаљну анализу архитектонских података и појединих откривених артефаката ауторка је реконструисала могући свакодневни живот становника који су обитавали у касноантичким стамбеним објектима различитог стамбеног комфора.

Посебна пажња је посвећена представљању иновативне научне методологије израде *Каталога археолошких локалитета са налазима касноантичких стамбених структура у Србији*, који је дат као посебна књига.

Методологија научно-истраживачког рада

За истраживачки рад у оквиру ове докторске дисертације, која се односи на стамбене објекте и културу становања у касној антици на територији Србије, примењен је сложени методолошки поступак карактеристичан за мултидисциплинарна истраживања. Др Александра Мирић је на студијама у Француској савладала и методе рада у области археологије и класичне филологије, тако да је проблем касноантичке стамбене архитектуре на тлу Србије симултано истраживала историјском, аналитичком, типолошком, компаративном, синтезном и методом вредносних узора. Посебно је значајан допринос у методолошком успостављању образаца у којима су резултати систематизовани у облику каталошких картона и табеларних приказа, који могу бити коришћени као методолошко полазиште и надограђивати се у складу са дотоком нових информација.

Научни допринос

Награђена докторска дисертација Александре Мирић представља недостајућу синтезу знања о стамбеним грађевинама и култури становања у касној антици на територији Србије. Резултати су интерпретирани, односно, у неким сегментима реинтерпретирани, уз примену иновативног истраживачког приступа. У дисертацији

су, такође, анализирани и локалитети који до сада нису помињани у нашој литератури. Ауторка је доказала да су касноантичке структуре са ових простора, иако недовољно познате и истражене, сачуване у таквој мери да је могуће одредити њихову просторну и функционалну организацију, конструктивне карактеристике и извршити парцијалну реконструкцију, што је и урађено за један број грађевина. Архитектура стамбених објеката и култура становања из периода античког Рима на тлу Србије, са свим својим специфичностима, води порекло из најстаријих периода културно-историјског развоја античког света. Различити утицајни фактори: романизација, миграције становништва са одређеним локалним традицијама, порекло градитеља и друго, допринели су формирању специфичних архитектонских форми, које се у извесној мери разликују од облика евидентираних у западном делу Римског царства. Ипак, на истраживаној територији су присутни елементи свих архитектонских форми карактеристични и за остатак територије античког Рима. Ти елементи и форме су на територији Србије скромнијих димензија, лошијег квалитета грађења и обраде декоративних елемената (осим појединих изузетака), па су у дисертацији утврђени разлози овакве ситуације.

Материјал истражен у дисертацији и његова интерпретација чине основу за кориговање неких уврежених ставова о типологији и за унапређење досадашњег схватања стамбене архитектуре антике и културе становања на нашем подручју. Докторска дисертација др Александре Мирић, с обзиром да је паралелно изложена и на француском језику, значајно доприноси ширењу знања о римској култури становања на тлу Србије, омогућава будућа истраживања стамбеног архитектонског програма из периода античког Рима у међународним размерама и представља полазиште за будуће кампање валоризације и заштите овог дела градитељског наслеђа Србије.

С обзиром на садржај, обим, примењену методологију и добијене резултате, награђена докторска дисертација др Александре Мирић је несумњиво значајно оригинално научно дело од велике користи за домаћу и међународну научну и стручну заједницу.

проф. др Нађа Куртовић Фолић